

Openbare financiën en politiek

Een impressie van het 41e congres van het IIPF

DRS. M.P. VAN DER HOEK*

Inleiding

Het 41e congres van het International Institute of Public Finance (IIPF), dat van 26-30 augustus 1985 in Madrid is gehouden, stond in het teken van „The Relevance of Public Finance for Policy-Making”. Onder leiding van H.M. van de Kar heeft de programmacommissie een aantrekkelijk programma opgesteld, dat buiten de plenaire zittingen in drie parallele werkgroepen is afgewerkt. De eerste werkgroep bestudeerde de relatie tussen de *theorie* van de openbare financiën en de beleidsvorming, terwijl de tweede werkgroep inging op de *empirische* bevindingen van de openbare financiën in relatie tot de beleidsvorming. De derde werkgroep was met name

voor de economische professie als zodanig interessant, aangezien hier werd ingegaan op de relatie tussen de economische advisering op het gebied van de openbare financiën en de beleidsvorming.

Vanzelfsprekend is het fysiek onmogelijk gelijktijdig gehouden werkgroepen te volgen. Alleen al om die reden kan ik geen volledig beeld geven van het congres. Binnen het bestek van dit artikel zou het trouwens toch niet mogelijk zijn een naar volledigheid tenderend beeld te schetsen. Ik be-

---

* De auteur is werkzaam aan de Erasmus Universiteit Rotterdam. Hij is C.A. Hazeu erkentelijk voor diens commentaar naar aanleiding van een eerdere versie van deze notitie.

perk me dan ook tot een (subjectieve) keuze van die aspecten van het congres die mijns inziens het meest belangwekkend zijn. Achtereenvolgens ga ik in op het macro-economisch beleid, de belastingpolitiek, de begrotingsvoorbereiding en de advisering door economen.

Macro-economische politiek

Dat de nadruk dit jaar niet zozeer op het macro-economische beleid viel, is bepaald niet verwonderlijk. Dit onderwerp is immers al uitvoerig aan de orde geweest tijdens het 40e congres. Mijn indruk was toen dat de „functional finance”-benadering op relatief weinig aanhang (meer) kon bogen en dat aanpassingspolitiek op dat moment het beste in de (economische) markt leek te liggen. Slechts enkele papers boden toen steun aan de gedachte van een actief macro-economisch beleid om de economische ontwikkeling in een gunstiger richting om te buigen 1). De weinige concrete beleidsaanbevelingen die dit jaar in de papers zijn terug te vinden, gaan niet zo eenzijdig in de richting van aanpassingspolitiek en staan zelfs min of meer diametraal tegenover elkaar.

Illustratief in dit verband zijn de papers van *Herber* en *Hoffman*. Het interessant is mijns inziens de bijdrage van *Herber*, die zich verzet tegen een ongenueanceerde afwijzing van iedere vorm van keynesiaanse politiek, maar zich tegelijkertijd bewust toont van de mogelijke nadelige effecten van een eenzijdig en te ver doorgeschoten keynesiaanse. Hij zoekt een middenweg tussen „fine tuning” aan de ene kant en een passieve overheid aan de andere kant. Alleen substantiële onevenwichtigheden zouden in zijn visie een actief overheidsbeleid vragen. Voor het overige zou men zich vooral moeten verlaten op ingebouwde stabilisatoren, hetgeen de consistentie van het beleid ten goede zou komen. Als de overheid bovendien meer informatie over het door haar te voeren beleid zou verstrekken, zou dit volgens *Herber* bijdragen tot een klimaat van stabiele verwachtingen. Elementen van de aanbodeconomie, zoals verlaging van marginale belastingtarieven, fiscale investeringsstimulansen en dergelijke, zijn niet in strijd met deze *nieuwe keynesiaanse economie* – een term die dient ter onderscheiding van de in de jaren zestig en zeventig gevoerde keynesiaanse politiek – en kunnen dus als aanvulling hierop worden gebruikt.

Naast een fiscaal en monetair beleid zou volgens *Herber* ook nog een inkomenspolitiek moeten worden gevoerd, hetgeen naar zijn mening in de jaren zeventig niet is gebeurd. Dit laatste moge wellicht voor de Verenigde Staten opgaan, in een aantal Westeuropese landen is het keynesiaanse beleid wel degelijk geflankeerd door een inkomenspolitiek 2). Voor Nederland is hierbij overigens een complicerende factor dat de bezwaren van vakbeweging en werkgeversorganisaties tegen overheidsingrijpen in de inkomensvorming steeds zwaarder zijn gaan wegen, zoals ook blijkt uit de klachten die deze organisaties hebben inge-

diend bij de Internationale Arbeidsorganisatie in Genève.

De door *Herber* bepleite nieuwe keynesiaanse economie lijkt – ondanks de naamgeving – in essentie vrij sterk op wat *Sterks* en *Weitenberg* in hun paper voorstaan. Zij pleiten voor een terugkeer naar het structurele begrotingsbeleid: „a policy targeting at a certain structural deficit can highlight the discipline function, without detracting from the stabilization function of the budget. Such a policy allows for budgetplanning in the medium term, thus emphasizing consistency and credibility”. Deze visies zijn tegengesteld aan die van *Hoffman*, die in de Verenigde Staten bij het ministerie van Financiën werkt. Hij sluit zich in feite aan bij de hoofdstroming van het 40e congres van het IIPF door te waarschuwen tegen een actief macro-economisch beleid. Laconiek wijst hij erop dat dit in overeenstemming is met zowel de opvatting dat de economische kennis nog onvoldoende is om zo'n beleid te rechtvaardigen als met de mening dat volgens de huidige economische kennis overheidsinterventie gedoemd is te falen. In de (plenaire) openingszitting had *Forte* overigens ook al voedsel gegeven aan de opvatting dat ondanks alle literatuur en onderzoeksresultaten de economische kennis nog altijd te kort schiet om bruikbare antwoorden te kunnen geven op de belangrijkste beleidsvragen van dit moment.

Belastingpolitiek

Over de effecten van een hoge collectieve-lastendruk woedt in de Verenigde Staten al jarenlang een intensieve discussie, waarin de pessimisten de laatste tijd aan invloed lijken te hebben gewonnen. In hun paper spreken *Burtless* en *Haveman* in dit verband van een alarmistische stroming, die op basis van empirisch onderzoek de opvatting huldigt dat de negatieve effecten van het belastingstelsel en het sociale-zekerheidssysteem groot zijn. Volgens de gangbare theorie kan een belastingverhoging de arbeidsinspanning zowel vergroten als verkleinen, afhankelijk van de vraag of het inkomenseffect dan wel het substitutie-effect overheerst. De alarmistische stroming bestrijdt deze theorie. Een belastingverhoging verlaagt weliswaar het netto inkomen van bepaalde mensen, maar doordat de overheid de extra inkomsten weer uitgeeft zien anderen hun netto inkomen stijgen, hetzij in de vorm van toegenomen inkomensoverdrachten, hetzij in de vorm van meer overheidsgoederen en -diensten. Op macro-niveau treedt er dus geen inkomenseffect op, aldus de alarmisten, zodat slechts het substitutie-effect resteert. Dit betekent dat door een belastingverhoging de arbeidsinspanning altijd zou afnemen.

Burtless en *Haveman* verzetten zich echter tegen deze visie. De alarmisten baseren zich met name op de resultaten van experimenten met een negatieve inkomstenbelasting. Die zijn echter niet representatief voor het normaal geldende sociale-zekerheidssysteem, terwijl zelfs de onderzoekin-

gen die de grootste negatieve effecten van belastingverhogingen op het arbeidsaanbod laten zien, de alarmistische visie niet rechtvaardigen.

Bovendien valt er ook theoretisch wel wat op die visie af te dingen. De alarmisten beweren nu wel dat op macro-niveau geen inkomenseffect optreedt, doordat inkomensdalingen van de ene groep worden gecompenseerd door inkomensstijgingen van de andere groep, maar *Burtless* en *Haveman* wijzen erop dat de *verdeling* van die inkomensmutaties van cruciale betekenis is. Het staat immers niet bij voorbaat vast dat de inkomenseffecten van de beide groepen elkaar precies opheffen. Bovendien is er mijns inziens nog een mogelijkheid die *Burtless* en *Haveman* niet noemen, namelijk dat een belastingverhoging niet tot inkomensstijgingen leidt, doordat de opbrengst wordt aangewend voor verlaging van het financieringsstekort. In dat geval blijft de gangbare theorie volledig intact: het inkomenseffect doet zich alleen voor bij belastingbetalers, aangezien de overheid haar extra inkomsten niet uitgeeft en er dus geen ontvangers zijn van extra overheidsuitgaven.

Een aantal papers heeft niet zo zeer betrekking op de effecten van belastingpolitiek als wel op pogingen tot hervorming van het belastingstelsel. *Kay* vraagt zich bij voorbeeld af waarom regeringen zo vaak commissies instellen om hun belastingstelsels te onderzoeken. Het is per slot van rekening hoogst ongebruikelijk dat een regering om een onafhankelijk onderzoek vraagt naar haar buitenlands beleid, haar defensiepolitiek of haar macro-economisch beleid. *Kay* stelt dat de motieven die regeringen bewegen tot het instellen van onderzoekscommissies, niet altijd even oprecht zijn. Dat mag althans worden afgeleid uit het feit dat de aanbevelingen die de onderzoeksrapporten opleveren slechts in zeer bescheiden mate door regeringen worden opgevolgd.

Een eerste motief kan volgens *Kay* zijn dat de regering door het instellen van een commissie tijd wint. Men zou dit de ijskastfunctie kunnen noemen, want door het geven van een onderzoeksopdracht heeft de regering het onderwerp in feite voor de duur van het onderzoek van de politieke agenda geschrapt. Een tweede reden kan zijn dat de regering weliswaar precies weet welk beleid ze wil voeren, maar dat ze vreest dat de impopulariteit van de maatregelen de uitvoering ervan bemoeilijkt. Men zou dit de supportersfunctie kunnen noemen, omdat de regering dan behoefte heeft aan de steun van een onafhankelijk onderzoek dat tevens als rechtvaardiging van het door haar voorgestane beleid kan dienen. Als derde mogelijke reden noemt *Kay* dat het zelden de meest creatieve ambtenaren zijn die bij de belastingdienst werken.

1) M.P. van der Hoek, Public finance and public debt, *ESB*, 7 oktober 1984, blz. 977-979.

2) Zie b.v. R.J. Flanagan, D.W. Soskice en L. Ulman, *Unionism, economic stabilization and incomes policies: European experience*, Washington, 1983.

Daarom zouden zij wel eens bij voorbaat al aarzelend of zelfs afwijzend kunnen staan tegenover nieuwe en creatieve ideeën voor vereenvoudiging van het belastingstelsel.

Opvallend is dat geen van de door Kay genoemde motieven van toepassing lijkt op het recente besluit van staatssecretaris Koning van Financiën om een commissie in te stellen die de mogelijkheden tot vereenvoudiging van het belastingstelsel moet onderzoeken. Die beslissing heeft hij immers niet op eigen initiatief genomen, maar pas na zware en aanhoudende druk vanuit de Tweede Kamer. Klaarblijkelijk zijn er nog andere mogelijke redenen voor het instellen van zo'n commissie dan Kay noemt. Goode noemt bij voorbeeld in zijn paper voor regeringen van ontwikkelingslanden als reden het in de gunst komen bij een internationale organisatie of bij regeringen van donorlanden. Bovendien is het de vraag of het belastingambtenaren inderdaad aan creativiteit ontbreekt. Het zou mij niet verbazen als veel belastingbetalers er op dit punt een andere mening op nahouden. McLure wijst er trouwens in zijn paper op dat het Ministerie van Financiën in de Verenigde Staten zich bepaald creatief heeft betoond door niet alleen eerder dan de economische professie oplossingen te zoeken voor de problemen die de inflatie veroorzaakt bij het meten van belastbare inkomens, maar dat ook nog te doen in een periode waarin volgens hem het publiek de noodzaak hiervan nog niet of nauwelijks inzag.

Een interessante vraag is waarom pogingen tot belastinghervorming meestal mislukken. Ishi gaat uitgebreid in op de commissie-Shoup, die in 1949 op verzoek van de geallieerden het Japanse belastingstelsel onderzocht en binnen een half jaar een rapport produceerde waarin een hervorming van het gehele Japanse belastingstelsel werd aanbevolen. De commissie-Shoup geldt als één van de weinige succesvolle commissies op dit gebied, aangezien de meeste van haar aanbevelingen in praktijk zijn gebracht, zij het veelal in gewijzigde vorm. Volgens Ishi zal deze commissie altijd wel een uitzondering blijven, omdat de drie omstandigheden die naar zijn mening tot het succes hebben geleid zo uitzonderlijk waren dat ze zich volgens hem nooit meer zullen voordoen:

1. door de tweede wereldoorlog was er toch al een volledige breuk met het verleden;
2. de commissie-Shoup werd sterk gesteund door generaal MacArthur en de Japanse regering;
3. de kwaliteit van het rapport van de commissie was zowel in theoretisch als in praktisch opzicht uitzonderlijk hoog.

Ishi lijkt de commissie-Shoup echter te geïsoleerd te beschouwen. Op basis van een groter aantal ervaringen die in ontwikkelingslanden met soortgelijke commissies zijn opgedaan, komt Tanzi namelijk tot de conclusie dat aan andere voorwaarden moet zijn voldaan wil zo'n commissie succes hebben:

1. de regering van het betreffende land

moet een lange tijdshorizon hebben;

2. in de regering moeten personen zitten die de belastinghervorming min of meer als hun geesteskind beschouwen en die bovendien nog jaren aan de macht blijven;
3. hervormingsvoorstellen moeten niet alleen politiek wenselijk en haalbaar zijn, maar ook administratief;
4. de voorstellen moeten zijn aangepast aan de omstandigheden van het betreffende land 3);
5. de belastingadministratie van het betreffende land moet achter de hervormingsvoorstellen staan 4).

Het is echter de vraag of een groot-scheepse hervorming van het belastingstelsel onder welke voorwaarden dan ook veel kans op succes heeft. Goode heeft mijns inziens gelijk als hij stelt dat een belastinghervorming meer kans heeft te worden gerealiseerd als het door middel van een serie kleine verbeteringen gebeurt.

Voor wie meent dat belastinghervormingen tot doel moeten hebben een optimaal belastingstelsel te realiseren, komt het paper van Krause-Junk als een koude douche. Hij meent dat de marsroute naar een optimaal belastingsysteem een doodlopende weg is, omdat belastingen niet op het individuele nut kunnen worden afgestemd. Twee personen met een gelijk inkomen maar met verschillende hoeveelheden vrije tijd verkeren immers in ongelijke posities, zonder dat dit in de belastingheffing tot uitdrukking kan worden gebracht. Bovendien zou een op het individuele nut afgestemde belasting met nog meer individuele bijzonderheden rekening moeten houden dan alleen de hoeveelheid vrije tijd, zoals het aan arbeid ontleende nut of onnut, persoonlijke risico's die ongelijk over beroepsgroepen zijn verdeeld, promotiekanalen die verschillende banen bieden en dergelijke. Overigens wijst ook Musgrave er in zijn paper op dat ieder fiscaal inkomensbegrip ruimte laat voor horizontale onrechtvaardigheden – dat wil zeggen het ongelijk behandelen van individuen die in gelijke posities verkeren – omdat vrije tijd er nooit in is opgenomen.

Begrotingsvoorbereiding

In OECD-verband is een aantal jaren geleden het project „The capacity to budget” gestart. Publikatie van de resultaten hiervan heeft bij mijn weten tot dusver niet plaatsgehad, maar de papers van Higgins en Tarschys lichten al een tipje van de sluier op. Die zijn namelijk gebaseerd op de bijdragen die vanuit een aantal lidstaten van de OECD zijn geleverd. Blijkens de referenties zijn hiervan ten minste twee uit Nederland afkomstig 5). Higgins gaat met name in op het fenomeen van de meerjarenramingen, die in een aantal landen – waaronder Nederland – onderdeel zijn geworden van het begrotingsproces, ook al hebben ze in geen enkel land kracht van wet. In principe bevat de bijdrage van Higgins weinig nieuws, maar interessant is wel dat de Nederlandse ontwikkelingen be-

paald niet uitzonderlijk blijken te zijn. Het feit dat de meerjarenramingen – mede als gevolg van de openbaarheid ervan – voor de vakdepartementen als minimum gingen fungeren, blijkt bij voorbeeld een min of meer internationaal voorkomende trend te zijn geweest.

Na de ontwikkeling van de meerjarenramingen in de jaren zestig – een periode van turbulente economische groei – is het gebruik ervan in de jaren zeventig en tachtig aangepast aan de veranderde omstandigheden. In plaats van als springplank voor verdere uitgavenverhogingen is men de meerjarenramingen geleidelijk meer gaan gebruiken als hulpmiddel bij het stellen van prioriteiten. In sommige landen, zoals Zweden en Denemarken, is de reikwijdte van de meerjarenramingen ook uitgebreid tot de lagere overheid en de sociale zekerheid of is in elk geval de coördinatie tussen de uitgaven van de diverse overheidslagen verbeterd. Voorts is onder meer de aanvankelijke nadruk op programma-planning geleidelijk verschoven in de richting van uitgavenbeheersing en heeft men gepoogd zowel de kwaliteit als de analyse van de meerjarenramingen te verbeteren.

In de jaren tachtig is behoefte ontstaan aan een systeem dat het mogelijk maakt de overheidsuitgaven te realoceren op basis van nieuwe prioriteitsstellingen en binnen lage of zelfs nulgroei-plafonds. Dat vereist volgens Higgins een normatief „top-down”-proces dat echter niet mag resulteren in een abstract uitgaventotaal. Er moet dus een middenweg worden gezocht. Om effectief te zijn moet het systeem enerzijds als leidraad dienen voor de diverse uitgaafgroepen, maar anderzijds moet het niet al te gedetailleerd zijn om slepende conflicten tijdens het reallocatieproces te vermijden. In dit verband doet hij de suggestie een wig te drijven tussen het uitgaventotaal en de som van de uitgaafgroepen door in de meerjarenramingen een olopende niet verdeelde reserve op te nemen, een suggestie die ik in 1979 ook heb gedaan 6).

Tarschys stelt dat de begrotingsperikelen in veel landen met name voortvloeien uit de daling van de economische groei na een periode waarin niet alleen verwachtingen

3) In dit verband verhaalt Tanzi misprijzend over de deskundige die één van de Verenigde Staten had geadviseerd en meende dat zijn advies ook toepasbaar was op andere staten. Verzoeken om advies van andere staten beantwoordde hij daarom door in het bestaande rapport alleen de naam van de staat en het statistisch materiaal aan te passen.

4) Tanzi illustreert het belang van deze voorwaarde met het verhaal van een commissie die een bepaald land de aanbeveling deed de accijnzen terug te dringen ten gunste van andere belastingen. Die aanbeveling werd niet opgevolgd, omdat het hoofd van de afdeling accijnzen, die tevens een vertrouwd adviseur van de minister-president was, dan aan macht zou inboeten.

5) Rient van Gendt, *Capacity to budget: consultant's report* en Niko van Niekerk, *Capacity to budget: recent developments in budgeting in the Netherlands*.

6) M.P. van der Hoek, Andere opzet van meerjarenramingen kan nadelen wegnemen, *Elseviers Weekblad*, 3 november 1979, blz. 7.

gen over aanhoudend hoge groei waren gevormd, maar ook nog waren geïnstitutionaliseerd in een wettelijk stelsel van rechten en inkomensaanspraken. Bovendien zijn allerlei pressiegroepen hun deelbelangen steeds krachtiger en beter gaan verdedigen. Deze ontwikkelingen hebben hun sporen nagelaten in het proces van begrotingsvoorbereiding. Tarschys signaleert in dit verband drie trends.

In de eerste plaats constateert hij versterkte pogingen tot het bereiken van een consensus, waarbij de instrumenten uiteenlopen van het zorgvuldiger onderhouden van de contacten met de massamedia tot het vormen van een soort kernkabinetten, zoals in Nederland de „vijfhoek” (door sommigen consequent „kijfhoek” genoemd). *Mijns inziens wortelt echter één van de belangrijkste obstakels voor het bereiken van een consensus in de politieke cultuur: een minister die in zijn sector bezuinigt geldt als „zwak”, terwijl een minister die de uitgaven in zijn sector weet op te voeren juist als „sterk” wordt beschouwd.* Tarschys onderkent dit ook wel, maar hij komt niet verder dan de stelling dat de minister van Financiën – in samenwerking met de minister-president – een andere maatstaf voor ministerieel falen en succes zou moeten bieden. Over de vraag hoe dat dan zou moeten en welke maatstaf dat dan zou kunnen zijn, laat hij zich niet uit.

Als tweede trend ziet Tarschys veranderingen in de houding van ministers van Financiën. De aanvankelijk veelal afwachtende houding is veranderd in een veel actievere opstelling. Reageerde een minister van Financiën vroeger voornamelijk op claims van andere ministers, tegenwoordig is hij eerder geneigd zelf eisen te stellen. Daarbij zoekt hij veelal de steun van de minister-president en diens ambtenaren, aangezien de minister van Financiën en de kabinetsleider min of meer natuurlijke bondgenoten zijn in het begrotingsproces. In Nederland hebben mijns inziens vooral de resultaten van de heroverwegingsrondes bijgedragen tot deze verandering in de positie van de minister van Financiën.

Ten slotte signaleert Tarschys als derde trend een toenemende belangstelling voor informatie over de kosten en de effectiviteit van de diverse uitgavenprogramma's. Rekenkamers worden bij voorbeeld gemobiliseerd, onder meer door verzoeken om meer effectiviteitsstudies te verrichten. Overigens speelt in Nederland het Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP) in dit opzicht ook een belangrijke rol, zoals onder andere blijkt uit het paper van *Goudriaan, De Groot en Van Tulder*. Hierin laten ze zien dat een verminderde vraag naar overheidsdiensten slechts zeer langzaam of zelfs helemaal niet tot uitdrukking komt in een daling van het aantal ambtenaren dat die diensten produceert. Eerdere studies van het SCP hebben met name onder het kabinet-Lubbers een belangrijke invloed gehad op de beleidsvoorbereiding.

Advisering door economen

De rol van de econoom als adviseur

bestaat in essentie uit het verschaffen van informatie aan de beleidsmakers over de waarschijnlijke gevolgen van beleidsalternatieven, over eventuele incompatibiliteiten van door politici gestelde doeleinden en over doelmatigheid en doeltreffendheid van beleidsinstrumenten. Dit veronderstelt dat economen voldoende weten over de werking van de economie, maar niet iedereen is er volledig van overtuigd dat de huidige stand van de economische theorie deze veronderstelling rechtvaardigt. Hoewel *Albi* op dit punt niet tot de pessimisten behoort, meent hij toch dat ondanks het vele onderzoek onzekerheid bestaat over het effect van belastingheffing op het economisch gedrag van belastingssubjecten. Verschillende deskundigen kunnen dus tot uiteenlopende adviezen komen. In die situatie is het bijna onvermijdelijk dat beleidsmakers zich vooral richten naar adviezen die hen intuïtief het beste lijken.

Als adviseur wordt de econoom bovendien geconfronteerd met normatieve kwesties. In dit verband wijst *Albi* erop dat horizontale rechtvaardigheid – als onafhankelijk beginsel in de belastingheffing – in feite als randvoorwaarde fungeert voor adviseurs en voor de keuze tussen beleidsalternatieven. Hij noemt hierbij als voorbeeld de keuze tussen het individu en het echtpaar als belastingeenheid. Empirisch onderzoek wijst uit dat het arbeidsaanbod van gehuwde vrouwen elastischer is dan dat van hun echtgenoten. Op grond van efficiency-overwegingen zouden voor gehuwde vrouwen daarom lagere marginale belastingtarieven moeten gelden dan voor hun mannen, maar op grond van het beginsel van horizontale rechtvaardigheid is dat onjuist en zouden de inkomens van echtgenoten bij elkaar moeten worden opgeteld om als één inkomen te worden belast. In zijn optreden als adviseur kan de econoom zich dus niet uitsluitend op efficiency-overwegingen baseren, maar zal hij rekening moeten houden met relevante normatieve aspecten. Maar dat betekent ook dat waar normatieve elementen in het geding zijn een economisch adviseur nooit het laatste woord kan hebben; wel heeft hij een eigen rol.

Peacock laat zich echter uiterst cynisch uit over de rol van met name ambtelijke economische adviseurs. Economen die in overheidsdienst treden raadt hij aan: „do not announce your arrival except to those who pay you. Do not look for work. Let everyone else find out for themselves that you exist – even Ministers. Only respond, do not initiate”. De achtergrond hiervan is dat iedere oorspronkelijke visie op het gebruik van beleidsinstrumenten hoogst waarschijnlijk niet met juichkreten zal worden begroet. Volgens *Peacock* wordt het succes van ambtelijke adviseurs namelijk eerder afgemeten aan het vermogen om nieuwe argumenten tegen veranderingen te verzinnen dan argumenten voor veranderingen. In al zijn cynisme grijpt hij terug op Machiavelli om het marginale nut van de uitkomsten van adviezen voor de adviseur te schetsen. Hij doet dat als volgt: „If your advice is taken by the „prince or republic” and is wrong then your enemies

destroy you. If it is taken and it is right, then „glory is not assured”, particularly if your advice contravenes that of others. If your advice is not taken and is wrong you will be ignored, and if it is not taken and you are right, then you may be in credit and be listened to more carefully in future”.

Besluit

Het congres overziende is mijn indruk dat de meeste deelnemers hun wetenschap wel degelijk relevant vinden voor het beleid. Economen zien dus ook een adviserende rol voor zich zelf weggelegd in de beleidsvoorbereiding. Om het cynisme van *Peacock* werd weliswaar gegniffeld, maar men leek het toch niet al te serieus te nemen. Diverse papers tonen trouwens aan dat economen inderdaad beleidsrelevante informatie en inzichten kunnen aanreiken.

Het 42e congres van het IIPF heeft als onderwerp „Changes in revenue structures” en wordt voorbereid door een commissie onder voorzitterschap van Aldo Chiancone, die is verbonden aan de universiteit van Brescia (Italië). Dit congres zal van 25-29 augustus 1986 in Athene worden gehouden.

M.P. van der Hoek

Appendix

Papers, gepresenteerd tijdens het 41e congres van het IIPF in Madrid (26-30 augustus 1985):

1. Henry J. Aaron, *Social security: problems of maturity*;
2. Emilio Albi, *Economic advice and tax policy*;
3. Fuat M. Andic en Suphan Andic, *Fiscal sociology: theory and policy*;
4. Christine André, *Du test de quelques hypothèses relatives à la croissance des dépenses publiques*;
5. Dieter Biehl, *Public infrastructure and its impact on regional income and employment*;
6. Boris Boldyrev, Vladimir Ilyin en Nikolai Sichev, *Theory and advice in the public finance of the socialist economies: developments since World War II*;
7. A. Lans Bovenberg, *The Harberger model after 23 years*;
8. Gary Burtless en Robert Haveman, *Taxes, transfers, and labor supply: the evolving views of U.S. economists*;
9. W. de Clerq, *Some remarks on the trend of public finance in the western industrialized countries*;
10. Francesco Forte, *The development of public finance theories since World War II: did their relevance increase?*;
11. Richard Goode, *The relevance of public finance for policymaking*;
12. René Goudriaan, Hans de Groot en Frank van Tulder, *Public sector productivity: recent empirical findings and policy applications*;
13. Ingemar Hansson, *An evaluation of the evidence on the impact of taxation on capital formation*;

14. John G. Head, *Market failure and public finance theory*;
  15. Bernard P. Herber, *The stabilization branch revisited*;
  16. Russell A. Higgins, *The ongoing story of rationalising the budget process: the case of multi-year budgeting*;
  17. Ronald Hoffman, *Macroeconomic analysis and stabilization policy: searching for consensus*;
  18. Hiromitsu Ishi, *The impact of the Shoup mission*;
  19. P.M. Jackson en W.J. Meadows, *The fiscal and taxable capacities of state and local governments*;
  20. J.A. Kay, *Tax reform in retrospect: the role of inquiries*;
  21. Gerold Krause-Junk, *Optimal taxation – a beautiful cul de sac?*;
  22. Pierre Llau en Guy Gilbert, *De la „théorie” au conseil et à la „politique” : l’expérience Française du conseil des impôts*;
  23. Charles E. McLure Jr., *Reflections on recent proposals to rationalize the U.S. income tax*;
  24. Paul Mentré, *Régulation et dérégulation: signification et enjeux*;
  25. K.C. Messere en J.P. Owens, *International comparisons of tax levels: pitfalls and insights*;
  26. J.C. Milleron, *Quelques difficultés techniques de la théorie des choix publics*;
  27. Ezra J. Mishan, *Is cost-benefit analysis a bastard science?*;
  28. Richard A. Musgrave, *Equity principles in public finance*;
  29. Alan Peacock, *Some gratuitous advice to fiscal advisers*;
  30. Antal Pongrácz, *The purpose and role of an active budget policy in a planned economy*;
  31. José T. Raga, *The public sector in Spain: current problems*;
  32. Paolo Roberti, Vincenzo Patrizii en Luigi Bernardi, *Comparing social security systems: pitfalls and insights*;
  33. Minko Russenov en Deltsoho Porjasov, *Der Kredit beim Sozialismus als ökonomisches Instrument*;
  34. Eugene Smolensky, William Hoyt en Sheldon Danziger, *A critical survey of efforts to measure budget incidence*;
  35. Cees Sterks en Hans Weitenberg, *Structural budget policy, forecasting and implementation; evidence from various countries*;
  36. Vito Tanzi, *A review of major tax policy missions in developing countries*;
  37. Daniel Tarschys, *From expansion to restraint: recent developments in budgeting*;
  38. Ramon Trias Fargas, *Civil servants, theorists and politicians in Spain*;
  39. Nikolaj W. Watschev, *L’interaction des finances publiques et du droit financier*.
-